

İSTANBUL'UN DEĞİŞEN SOKAK İSİMLERİ ISTANBUL'S CHANGING STREET NAMES

Mustafa KAHRAMAN*

Öz

Şehirler son yüzyılda büyük bir değişim içine girmişlerdir. Şehirlerdeki bu değişimlerden bir tanesi ise cadde ve sokak isimlerindeki değişimlerdir. Çalışmada bu değişimler İstanbul Kenti özelinde ele alınacaktır. Çalışmada ilk etapta 1913-1914 yıllarında İstanbul'daki Cadde ve sokak isimlerinin tespit edilmiştir. 1913-1914 yıllarındaki cadde ve isimlerinin tespitinde Alman Mavileri adı verilen haritalardan yararlanılmıştır. Alman Mavileri ArcGIS 10.3 programıyla kordinatlandırılmış ve her bir yolun isimleri tespit edilip sayısallaştırılmıştır. Sonraki aşamada ise ismi olan her bir yolun günümüzdeki ismi tespit edilmiştir. Buna göre 2164 tane cadde ve sokağın ismi tamamen değişmiş 939 tanesinin ismi kısmen değişmiş 854 tanesinin ismi ise aynı kalmıştır. Cadde ve sokakların isimlerinin en az değiştiği yer Galata Kulesi ve Karaköy civarı iken, sokak ve cadde isimleri en az değişen yer ise Tarlabası mevkiidir.

Çalışmada değişen yolların analizinin daha iyi yapılabilmesi adına 1913-1914 yıllarında ismi tespit edilebilen yolların ve o yolların bugünkü isimleri bir gruptandırmaya tabi tutulmuştur. Bu gruptandırma sonucunda 1913-1914 yılları arasındaki yollar 12 günümüzdeki yollar ise 15 değişik guruba ayrılmış ve karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda 1913-1914 yıllarındaki cadde ve sokakların isimlendirilmesinde mekânsal etkilerin daha fazla olduğu, günümüzde ise devlet için önemli işler yapmış kişilerin cadde ve sokakların isimlendirilmesinde daha etkili olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Cadde ve Sokak, İstanbul Yolları, 20. Yüzyıldaki Yolların Değişimi, İstanbul Toponimisi.

Abstract

Cities have undergone a major change in the last century. One of these changes in the city is the changes in the street names. In this study, these changes will be discussed in the context of Istanbul City. In the first stage of the study, the names of the streets in Istanbul were determined between 1913-1914. In the determination of the streets and their names in 1913-1914, maps called German Blue were used. The German Blue, is coordinated with the ArcGIS 10.3 program and the names of each road are identified and digitized. In the next stage, the current name of each road has been determined. Accordingly, the name of 2164 streets and 939 of the streets have changed completely, the name of the partially changed 854 of them remained the same. While the names of the streets and streets change at least around Galata Tower and Karaköy, Tarlabası is the place where street and street names change at least.

In order to better analyze the changing roads in the study, the names of the roads that can be identified in 1913-1914 and the present names of those roads were subjected to a grouping. As a result of this grouping, the roads between 1913-1914 were divided into 12 and today's roads were divided into 15 different groups and examined comparatively. As a result of this study, it was observed that the spatial effects were higher in the naming of streets and streets in 1913-1914, and today, it was observed that people who had important works for the state were more effective in naming the streets and streets.

Keywords: Istanbul, Street and Street, Istanbul Roads, Change of Roads in 20th Century, Istanbul Toponymy.

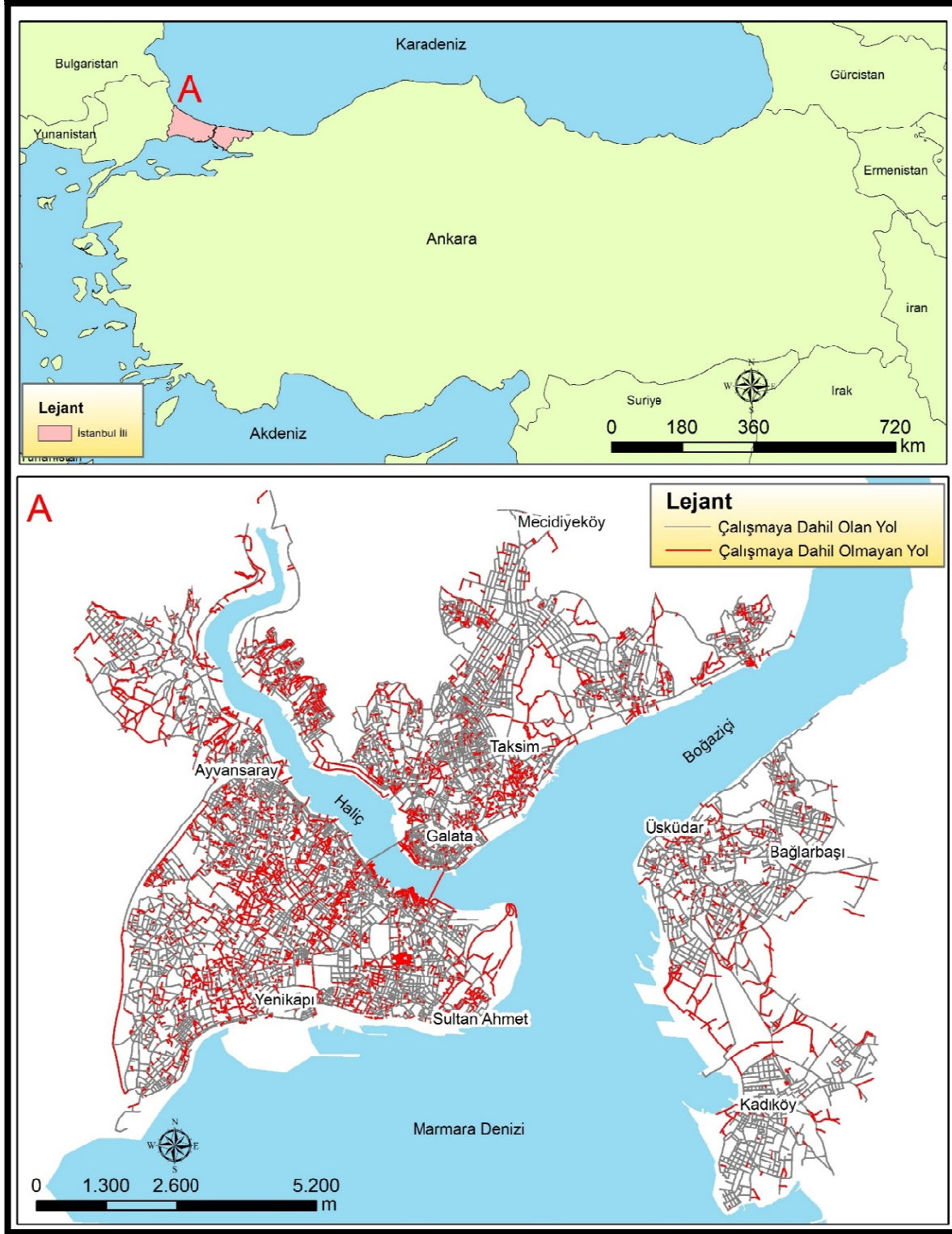
Giriş

Geçen iki yüzyıl içinde şehirler büyük değişikliklere uğramıştır. Bu değişiklikleri en genel şekilde soyut ve somut değişiklikler şeklinde iki başlık altında ele almak mümkündür. Şehirlerdeki somut değişimlere örnek olarak mimari eserlerdeki değişiklikler, cadde ve sokakların geometrik şekillerindeki değişimler ve arazi kullanımındaki değişiklikler gösterilebilir. Şehrin kültürü, dili, cadde ve sokak isimlerindeki değişimler ise şehirlerdeki soyut değişiklikler başlığı altında değerlendirilebilir. Bu makalede şehirlerdeki soyut değişimlerden biri olan cadde ve sokak isimlerindeki değişimler İstanbul özelinde ele alınmıştır.

Cadde ve sokak isimlerinin değişiminin inceleneceği saha 1913-1914 yıllarındaki İstanbul Şehridir. Bu saha kabaca 71 km²'lik bir alan kaplamakta olup, İstanbul'un Suriçi, Pera, Kadıköy ve Üsküdar yerleşmelerinden meydana gelmektedir (Harita 1). Çalışma sahasında toplamda 7376 adet cadde ve sokak bulunmaktadır. Eldeki veriler bu cadde ve sokakların 4 899 tanesi üzerinde çalışmaya olanak tanımıştır.

* Dr., İstanbul Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, mustafa.kahraman@istanbul.edu.tr

Harita 1. Çalışma Sahası

Böyle bir çalışma için İstanbul'un seçilmiş olmasının temelde üç sebebi bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi cumhuriyet öncesindeki dönemden günümüze kadar geçen sürede İstanbul'daki Cadde ve sokak isimlerinin ne ölçüde değiştiğinin cevabını veren herhangi bir çalışmanın bulunmamasıdır. Bunun dışında İstanbul'un köklü bir tarihe sahip olması ve bu köklü tarihi inceleme olanağı sunun yeterli verinin bulunmasıdır. Bir diğer sebep ise diğer şehirlere göre cadde ve sokak isimlerinin çok daha fazla değişmiş olduğu düşüncesidir.

Bu çalışma sonucunda

1.İstanbuldaki Cadde ve sokak isimlerinin ne ölçüde değişmiştir?

- 2.İstanbul’da yol isimlerinin en fazla değiştiği yer neresidir?
3.Geçmişte ve günümüzde yolların isimlendirilmesinde ne gibi faktörler etkili olmuştur?
gibi sorulara cevap aranmıştır.

1. Materyal ve Yöntem

Çalışmada ilk etapta 1913-1914 yılındaki cadde ve sokak isimleri tespit edilmiştir. Bu dönemdeki cadde ve isimlerin tespitinde, Alman Mavileri adı verilen haritalar kullanılmıştır. 1/200 ölçekli olan bu paftalar ArcGIS 10.3.1 programı yardımıyla kordinatlandırılmış, her bir yol sayısallaştırılmış ve isimleri programa tanıtılmıştır. Bu sayısallaştırma sonucunda toplam 7 376 yol tespit edilmiştir. Bu yollardan 2 277 tanesi paftalarda isimleri yazmadığı için, 874 tanesinin günümüzde yolun ortadan kalkmış olması sebebiyle, 68 tanesinin ise günümüzdeki adının tespit edilememesi sebebiyle çalışmaya dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla çalışmada toplamda 4 899 adet cadde ve sokağın toponomik değişimi incelenmiştir. 4 899 adet yolun 2164 tanesinin adı günümüzdeki değişmiş iken, 939 tane cadde ve sokağın ismi kısmen değişmiştir. Örneğin Alman Mavilerinde Cami Sokak olan bir yol günümüzde Cuma cami Sokak, şeklinde kısmen değişikliğe uğramıştır. Yolların 854 tanesinin ismi ise günümüzde de aynı kalmıştır.

ArcGIS 10.1.3 programı içinde bulunan “Line Density” aracı ile çalışma sahasının neresinde sokak ve cadde isimlerinin yoğunlaştığı veya nerede cadde ve sokak isimlerinin daha az değiştiği tespit edilmiştir.

2.İlgili Literatür

Onomastiğin (ad bilim) bir kolu olan toponimi (yer adları bilimi) kendi arasında alt bilim dallarına ayrılmaktadır. Hidronomi su kütleleri ile alakalı adlarını incelerken oronomi dağ adlarını incelemektedir. Makalenin konusu olan hodonomi ise cadde, sokak, meydan gibi ulaşım ile alakalı adlarını incelemektedir(Aliağaoğlu ve Uzun, 2011, 124).

Hodonomi çalışmalarında genellikle iki tür usul takip edilir. Bunlardan ilki Fransız yaklaşımıdır. Fransız yaklaşımında olan bir çalışmada bir bölgenin cadde ve sokakların kökeni anlamı ve yolların sınıflandırılması üzerinde yoğunlaşılır(Kooloos 2010). Bir diğer tarz ise Azaryahu önceliğinde ortaya çıkmıştır. Buna göre cadde ve sokakların adlandırılmasında ulus devlet ve kimlik oluşumunda etkileri üzerinde durulmaktadır(Aliağaoğlu ve Yiğit, 2013, 316).

Uluslararası literatürde hodonomi ile alakalı birçok çalışma bulunmaktadır(Azarhayu, 1986; Yeoh, 1992; Alderman, 2000; Light vd., 2002; Azaryahu ve Kook, 2002; Gill, 2005), Ulusal literatürde ise bu konuda ilk örnek 2011 yılında Aliağaoğlu ve uzun tarafından yazılmış olan Şehirsiz Toponimi (Hodonimi): Türkiye İçin Bir Tipoloji Denemesi adlı makaledir. Aliağaoğlu ve Uzun çalışmasında Türkiye genelinde örneklem olarak cadde ve sokak isimlerini incelemiştir. 2013 yılında ise ürettiği tipolojiyi Balıkesir özelinde uygulamıştır(Aliağaoğlu ve Yiğit, 2013).

3.Sokak İsimleri Neden Değişir?

Klasik Osmanlı kentlerinde veya modern öncesi dönemde sokaklara ad vermek nadiren önem taşıyan bir aktivite olup(Cerasi, 2006, 23). Yolların isimlendirilmesinde günümüzden farklı pratikler işlemektedir. 20. yy’a kadar yolların isimlendirilmesinde mekânsal etkiler oldukça etkiliydi. Örneğin bir cadde veya sokakta, cami, hastane, okul gibi bir nirengi noktasının varlığı çoğu zaman o sokak ya da caddenin isminin o nirengi noktasıyla anılmasına sebep olmuştur. Sadece nirengi noktaları değil arazi kullanımı da yol isimlerini etkilemiştir. Örneğin bir cadde veya sokağın yakınında bostan olması o sokağın bostan sokak olarak isimlendirilmesine neden olabilmekteydi. Eğer yolun yakınında mezarlık varsa yolun yakınındaki yol kabristan sokak olarak adlandırılabilirdi. Mekânın yol isimleri üzerindeki etkisi bununla sınırlı kalmamıştır. Kentsel fonksiyonlar da toponimi üzerinde etkili olmuştur. Örneğin bir sokakta kutu yapımının olması o sokağın adının kutucular sokak olarak anılmasına sebep olmaktadır. Çalışma sahasındaki yolların %28’i (1394 adet sokak) cadde veya sokaktaki fonksiyonu nitelemektedir.

1859 yılına kadar yollar muhit ve civar olarak tarif ediliyordu. 20. Nisan 1859 tarihli kararname sonrasında sokaklara isim verilmeye başlanmıştır(Kutan, 2018, 14). Fakat 1927 tarihine kadar cadde ve sokak adlandırmasında mükerrer sokak isimleri kullanılmaya devam edilmiştir. Örneğin 1913-1914 yılları İstanbul’unda ismi “Cami Sokak” olan 60 adet yol bulunmaktaydı. Sadece Cami Kelimesi değil daha birçok kelime farklı sokaklarda kullanılmıştır (Tablo 1). 10.04.1927 Tarih ve 1003 Sayılı seçim yasası gereğince cadde ve sokak isimlerinde mükerrer olma durumu ortadan kaldırılmıştır.

Tablo 1. 1913-1914 Yıllarında Mükerrer Sokak İsimlerinden Bazıları

Sokağın Adı	Kaç Kere Tekrar Edildiği
Cami Sokak	60
Mektep sokak	60
Bostan Sokak	45
Yeni Sokak	44
Çeşme Sokak	30
Tekke Sokak	26
Orta sokak	25
Hamam Sokak	24
Cami Şerif sk	23
Değirmen Sokak	22
Çıkmaz sokak	19
Bakkal sokak	18
Medrese Sokak	17

Modern zamanlarda sokak isimlerinin değişikliğe uğramasındaki bir diğer sebep ise siyasi sebeplerdir. Yukarıda ifade edildiği gibi 20.yy'a kadar bir sokağa isim verilirken mekânın özelliklerinden olabildiğince fazla etkilenmekte iken modern zamanlarda siyasi durumdan daha fazla etkilenmeye başlanmıştır. Bir yolun ismi değiştirilirken ya da yeni bir yola isim verilirken dönemin siyasi mesajları göz ardı edilmemiştir.

Sadece siyasi parti sloganları değil, diğer devletlerle olan ikili ilişkiler de yol isimlerine yansımıştır. Buna en güzel örnek Kennedy Caddesidir. İstanbul sahil yolunun bitmesine yakın, dönemin Amerika Birleşik Devletleri başkanı John F. Kennedy'nin suikasta uğrayıp ölmesi sonucu (1963) inşa edilen sahil yoluna Kennedy Caddesi adı verilmiştir. Bu ismin verilmesinde o dönemde Amerika Birleşik Devletleri ile olan yakın siyasi ilişkilerin etkisi göz ardı edilemez.

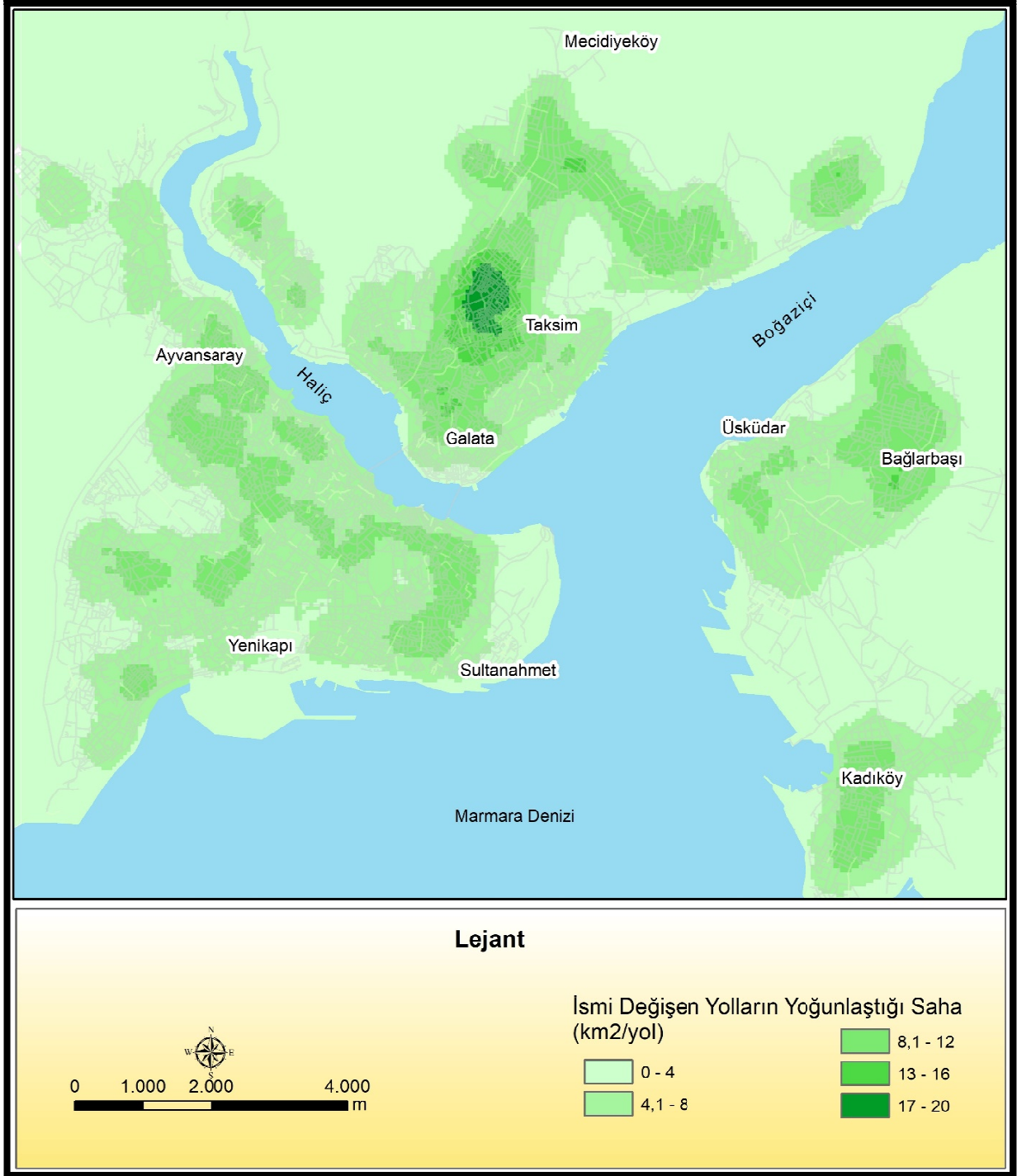
Devletlerin yaşadıkları önemli gelişmeler sonucunda da cadde ve sokak isimleri değişikliğe uğrayabilmektedir. Örneğin 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında İstanbul'da ismi gülen, samanyolu, zaman, sızıntı, himmet, paralel gibi kelimelerden oluşan cadde ve sokak isimleri, vatandaşlardan gelen istek üzerine değiştirilmiş; yerine Şehit Ömer Halisdemir, Şehit Polis Erdem Özçelik, Şehit İhsan Yıldız, Jandarma Er Ferit Demir, Diriliş, Gökırmak gibi isimler kullanılmıştır (14 Aralık 2017 tarihli 1937 sayılı İBB Meclis Kararı).

Cadde ve sokak isimlerinin değiştirilmesinde cadde ve sokakların anlamları da göz önüne alınmaktadır. Gülünç ve ahlaka aykırı görülen bazı yol isimlerinde değişikliğe gidilmiştir.

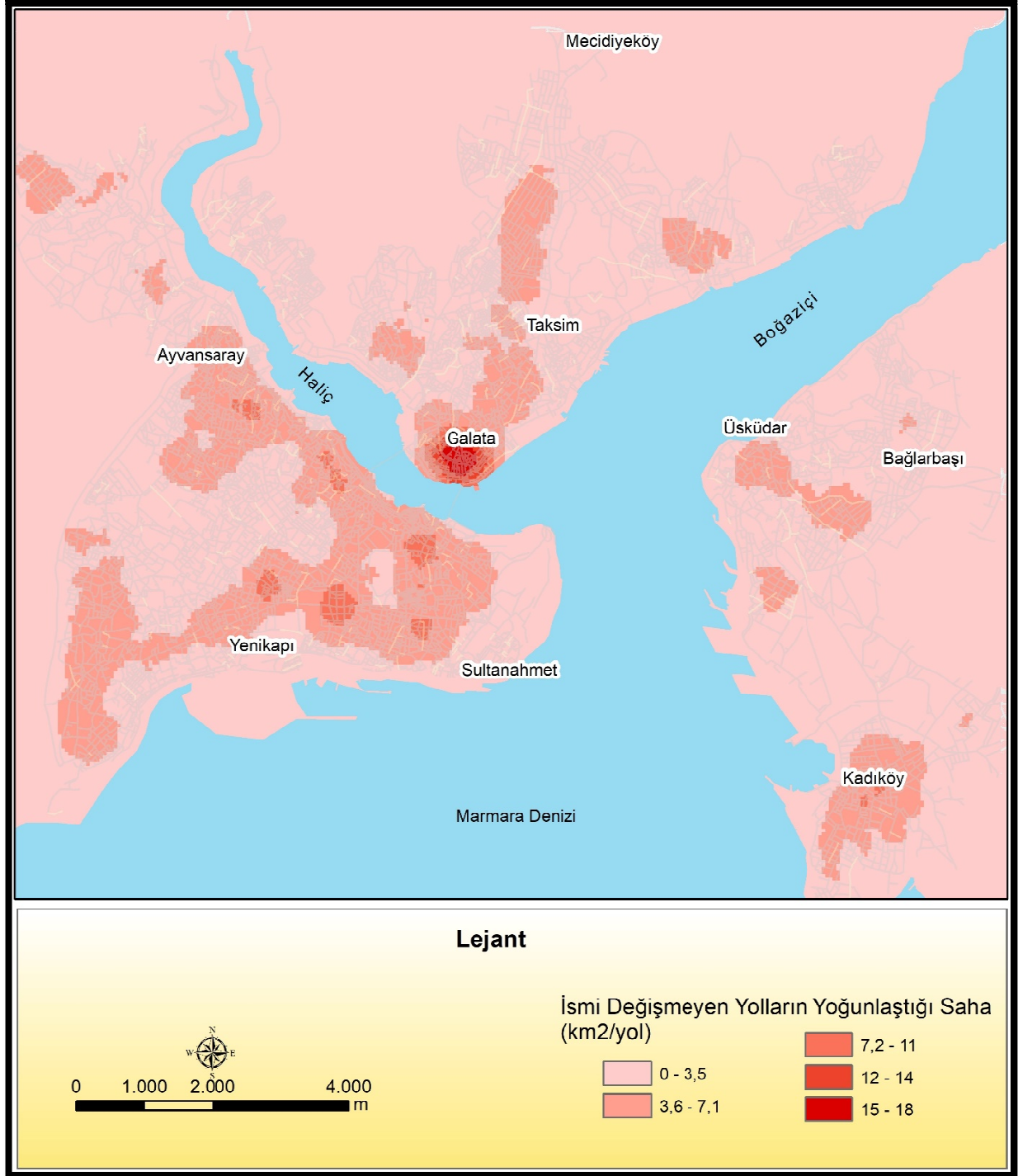
4. Cadde ve Sokakların ismi en fazla nerede değişmiştir?

Çalışmaya yön veren sorulardan birisi de cadde ve sokak ismi en fazla ve en az nerede değiştiği sorusudur. Yapılan haritalama çalışmaları neticesinde cadde ve sokak isimlerinin en az değiştiği sahanın Galata Kulesi ile Karaköy Rıhtımı arasında kalan kesim olduğu tespit edilmiştir(Harita 3). Diğer taraftan cadde ve sokak isimlerinin en fazla değişikliğe uğradığı yer ise Taksim Tarlabası semtine denk gelmektedir(Harita 4). Bu durumun nedenine dair doyurucu bir cevaba ulaşmak mümkün olmamıştır.

Harita 3. 1913-1914 Yıllarından Günümüze Kadar Geçen Sürede Cadde ve Sokak İsimlerinin En Fazla Değiştiği Saha

Harita 4. 1913-1914 Yıllarından Günümüze Kadar Geçen Sürede Cadde ve Sokak İsimlerinin En Az Değiştiği Saha

5. Değişim Analizi

Cadde ve sokak isimlerinin değişimini daha iyi analiz etmek adına cadde ve sokak isimlerini çeşitli gruplara ayrılmıştır. Gruplandırma esnasında Aliagaoglu ve Uzun'un "Türkiye İçin Bir Tipoloji Denemesi" adlı çalışması başlangıç noktası olmakla birlikte uyguladığı tipolojiye bire bir sadık kalınmamıştır. Çalışma sahasında Cumhuriyet dönemi öncesi için 10, günümüzdeki cadde ve sokakların isimleri için ise 12 adet grup tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Cadde ve Sokakların İsimlerine Göre Sınıflandırması

	1913-1914	Toplam Yollar İçindeki Oranı (%)	Günümüz	Toplam Yollar İçindeki Oranı (%)
Nirengi Noktaları	951	24	674	19
Şahıslar	458	12	858	24
Tanımlayıcı İsimler	247	6	103	3
Arazi Kullanımı	242	6	150	4
Coğrafya	136	3	108	3
Bitki	107	3	71	2
Diğer	1805	46	1644	45
Toplam	3946		3630	

5.1. Bir Nirengi Noktasına Göre Adlandırılmış Cadde ve Sokaklar

Nirengi noktaları cami, kilise, çeşme, hamam gibi üzerlerinden yer ve yön tayin edebilen yapılardır. Bir başka ifadeyle nirengi noktaları noktasal referans noktalarıdır(Lynch, 1960) 1913-1914 yıllarında bir nirengi noktasını isim olarak alan yolların toplam sayısı 951 iken, günümüzde bu sayı 674'e gerilemiştir. 1913-1914 yıllarında diğer sokak gurubundan sonra sayıca en fazla olan grup nirengi noktalarıdır. Günümüzde ise nirengi noktaları grubu üçüncü en kalabalık gruptur.

1913-1914 yıllarında bir nirengi noktasını isim olarak almış olan yollar arasında en fazla kullanılan kelime çeşme kelimesidir. 30 tane sokak "Çeşme sokak" şeklinde adlandırılmışken, geri kalan 134 çeşme kelimesi ise "Acı Çeşme Sokak", "Ağa Çeşme Sokak", "Akar Çeşme Sokak", "Aynalı Çeşme Caddesi" gibi sokak isimlerinde kullanılmıştır. Nirengi noktaları belirten sokaklarda çeşme kelimesinden sonra en fazla kullanılan kelimeler cami, mektep, hamam, tekke, kilise, bakkal, mescit ve fırın kelimeleridir(Tablo 3). Günümüzde de çeşme, cami, mektep, hamam, tekke, bakkal, mescit ve fırın kelimeleri nirengi noktaları olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte günümüzde kilise kelimesi çalışmaya dâhil olan hiçbir sokak adında kullanılmamaktadır.

Tablo 3. Nirengi Noktalarını Belirten Caddeler Arasında En Fazla Kullanılan Kelimeler

Nirengi Noktaları	Eski	Yeni
Çeşme	164	115
Cami	149	93
Mektep	76	53
Hamam	64	46
Tekke	50	26
Kilise	38	--
Bakkal	31	14
Değirmen	28	22
Mescit	22	17
Fırın	18	18

5.2. Bir Şahıs İsmi Alan Cadde ve Sokaklar

İncelenen cadde ve sokak arasında ismini bir kişiden alan yollar her iki dönem için de sayıca önemli bir yer tutmaktadır(Tablo 2). 1913-1914 yıllarında yerel ve ulusal şahsiyetler tarafından isimlendirilen yolların adedi 459 adet iken günümüzde yerel ya da ulusal bir şahsiyetten ismini alan 877 adet sokak ya da cadde bulunmaktadır. Cumhuriyet öncesindeki dönemde paşa, bey, efendi, hacı, dede, baba, kadın, kalfa koca gibi sıfat ve isimler etkili iken, günümüzde paşa, bey, efendi, hacı, gibi sıfatlar önemini taşımakla birlikte doktor, şair, şehit, profesör gibi kelimeler de ön plana çıkmıştır(Tablo 3).

Tablo 3. Kişi Adı Alan Yollarda En Fazla Kullanılan İlk 10 Kelime

Tekrar eden Kelime	1913-1914	Tekrar Eden Kelime	Günümüz
Paşa	105	Paşa	110
Bey	66	Bey	88
Efendi	60	Efendi	58
Hacı	39	Hacı	41
Dede	13	Doktor	30
Baba	12	Şair	22
Kadın	8	Şehit	21
Kalfa	8	Ağa	33

Hafız	5	Profesör	17
Koca	5	İmam	14

Bir kişiden ismini alan cadde ve sokaklar gurubu içerisinde dikkat çeken bir diğer özellik ise 1913-1914 yıllarında yabancı bir kişinin ismini taşıyan 17 adet cadde ve sokak bulunmasıdır. Günümüzde çalışma konusu olan cadde ve sokaklar arasında yabancı bir ismin yol olarak kullanıldığı tek örnek Kennedy Caddesi'dir.

5.3. Yolun Mekânsal ve Fiziksel Durumunu Tanımlayan Yollar

Çalışma dâhilinde olan yolların %6'sı (247'si) yolun fiziksel ve mekânsal durumunu bildirir niteliktedir. 1913-1914 yıllarında yolu tanımlayıcı bir ada sahip olan cadde ve sokaklar arasında en fazla kullanılan kelime yeni kelimesidir. Yeni kelimesini çıkmaz, orta, merdiven, köprü, taş, uzun, kaldırım, küçük ve dar kelimeleri takip eder. Aynı sınıflandırmayı günümüzdeki yollar için yaptığımızda, yolun özelliğini tanımlayan 103 adet cadde/sokak bulunmaktadır. Günümüzde yolu tanımlayan cadde ve sokaklar arasında en fazla kullanılan kelimeler sırasıyla çıkmaz, köprü, merdiven, yeni, aralık, hendek, geçit, kavşak, yüksek ve basamak kelimeleridir(Tablo 4).

Tablo 4. Yolu Tanımlayan Cadde ve Sokaklar Arasında En fazla Kullanılan ilk 10 Kelime

Tekrar Eden Kelime	1913-1914	Tekrar Eden Kelime	Günümüz
Yeni	67	Çıkmaz	47
Çıkmaz	58	Köprü	14
Orta	28	Merdiven	6
Merdiven	17	Yeni	5
Köprü	11	Aralık	3
Taş	8	Hendek	2
Uzun	6	Geçit	2
Kaldırım	5	Kavşak	2
Küçük	4	Yüksek	2
Dar	2	Basamak	2

5.4. Arazi Kullanımı

1913-1914 yıllarında bir arazi kullanımı ile faaliyetlerin yol adı olarak kullanıldığı 242 (toplam yol adedinin %6'sı) adet cadde ve sokak bulunmaktadır. Bu 242 adet cadde ve sokak arasında en fazla kullanılan kelime bostan olmuştur. Bostan kelimesini, bahçe, meydan, pazar, mezarlık, kabristan, tarla, ahır, cevizlik, kelimeleri takip eder. Günümüze baktığımızda ise bir arazi kullanım kalıbını cadde ve sokak ismi olarak kullanıldığı yol sayısı 150(toplam yol adedinin % 4'ü)dir.

Tablo 5. Arazi Kullanımını Belirten Cadde ve Sokaklar Arasında En fazla Kullanılan İlk 10 Kelime

Tekrar Eden Kelime	1913-1914	Tekrar Eden Kelime	Günümüz
Bostan	71	Bostan	45
Bahçe	33	Bahçe	30
Meydan	18	Meydan	17
Pazar	16	Pazar	9
Mezarlık	14	Bağ	7
Kabristan	11	Çarşı	6
Çarşı	8	Mezarlık	4
Tarla	5	Kabristan	3
Ahır	4	Fıstıklı	2
Cevizlik	3	Park	2

Bostan ve bahçe kelimelerinin bu kadar fazla tekrar edilmesi tesadüf değildir. 19.yy'a Ait Ayverdi haritalarına baktığımızda sur içi İstanbul'un toplam alanının %10'unu bahçe ve bostanların oluşturduğunu görmek mümkündür. Eskiden kullanılan arazi kullanımları başına tanımlayıcı sıfat ve isimler olarak günümüze de yansımış durumdadır.

1.5. Coğrafi Koşulları Belirten Cadde ve Sokaklar

Bazı cadde ve sokaklarda mekânın coğrafi koşulları da yol isimlerine yansımıştır(Tablo 2). 1913-1914 yıllarında coğrafi koşulların cadde ve sokak isimlerine yansıdığı sokak sayısı 136 iken, günümüzde 108 adet yol coğrafi bir referans belirtir niteliktedir. 1913-1914 yılları arasında coğrafi referans belirten yollar arasında en fazla kullanılan kelimeler, yokuş, dere, toprak, ova, bayır ve tepe kelimeleridir. Günümüzde de benzer coğrafi referanslar kullanılmıştır(Tablo 6). Bunlar yokuş, dere bayır ve akarsudur.

Tablo 6.Mekânın Coğrafi Koşullarını Belirten Kelimeler

Eski	Yeni
Yokuş	66
Dere	39
Toprak	13
Ova	5
Bayır	4
Tepe	2

Not: Yukarıdakilerin dışında düz, poyraz, yayla gibi birçok topografya ve diğer fiziki coğrafya koşullarını bildirir cadde ve sokak isimleri bulunmaktadır. Fakat bunlar birer defa kullanıldığı için tabloya dâhil edilmemiştir.

5.7. Diğer Cadde ve Sokaklar

Yukarıda bahsi geçen gruplandırmalar dışında, dostluk ve kardeşlik caddeleri, bitki numaralama, hayvan, nesne, Cumhuriyet caddeleri, fosil caddeler, gibi çeşitli gruplandırmalara tabi tutmak mümkündür ancak bunları gruplandırdığımızda oransal olarak %1'i geçmediği için ayrı bir başlık altında incelenmeyip diğer başlığı altında ele alınmıştır.

Diğer gurubu içinde yer alan dostluk kardeşlik caddelerinden kastedilen, yabancı bir şehir ya da ülke isimleridir. Bu tür caddelerin isimlendirilmesinde genellikle göç edilen yerler ile manen bir bağı olan ülke ya da şehirler etkili olmuştur. 1913-1914 yıllarında dostluk ve kardeşlik caddesi olarak gruplandırılmış 44 adet cadde ve sokak bulunmaktadır. Bu cadde ve sokaklarda birden fazla kullanılan kelimeler, Arnavut (7 adet) Araplar (5 Adet), Tunus (2 Adet), Musevi (2 Adet), Bağdat (2 Adet), Macar (2 Adet), kelimeleridir. Günümüzde ise çalışılan cadde ve sokaklardan 27 tanesi dostluk ve kardeşlik caddesi olarak gruplandırılmıştır. Günümüzde dostluk-kardeşlik caddesi olarak kabul edilen cadde ve sokaklarda tekrar eden bir kelime bulunmamaktadır. Diğer gurup arasında cumhuriyet caddeleri de yer almaktadır. Çalışmaya dâhil edilen cadde ve sokaklar arasında cumhuriyet rejiminin önemli tarih, kişi ve değerlerini belirten 9 adet yol bulunmaktadır.

Sonuç

1913-1914 yıllarında isimleri tespit edilen 4 899 yol ile günümüzdeki isimlerinin karşılıkları analizi sonucunda cadde ve sokakların çoğunluğunun isminin değiştiği ortaya çıkmıştır. Cadde ve sokakların isimlerinin en fazla değiştiği saha Tarlabası iken en az değiştiği saha ise galata kulesinin güney kısmı olduğu tespit edilmiştir.

İki dönem arasındaki yollarda isimlerin değişikliğini daha iyi anlayabilmek adına cadde ve sokakların gruplandırılması sonucunda 1913-1914 yıllarında nirengi noktası yolu tanımlayan caddeler, arazi kullanımı, coğrafi özellikleri belittiren yollar %39'unun oluştururken, günümüzde mekândan isim alan yolların toplamı %29'una denk gelmektedir günümüzde daha çok %24'ü kişilerin isimleri şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla geçmişten günümüze kadar geçen süre içerisinde mekânın toponimi üzerindeki etkisi azalmıştır. Diğer taraftan ülke ve şehir için önemli kişilerin ismi daha fazla kullanılmaya başlanmıştır.

Gruplandırma sonucunda ortaya çıkan bir diğer ilginç nokta ise yabancı isimler ve kilise gibi nirengi noktaların günümüzde cadde ve sokaklarda kullanılmamış olmasıdır. Bu durumda zaman içerisinde mekânda daha milli bir ruhun baş gösterdiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Araz, Selime (2015). *Cadde Ve Sokak Adlandırmalarının(Kentsel Toponomi) Kentsel Kimlik ve Toplumsal Bellek Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi; Ayrıcalık ve Cunda Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lynch, Kevin (1960). *The Image of the City*, London: The M.I.T. Pres.
- Aliagaoglu, Alpaslan; Uzun, Alper (2011). Şehrsel Toponimi (Hodonimi): Türkiye İçin Bir Tipoloji Denemesi, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, S. 9 (2), s. 123-133.
- Azaryahu, Maoz (1986). Street names and political identity: The case of East Berlin, *Journal of Contemporary History*, S. 21, s. 581-604.
- Yeoh, S.A. Brenda (1992). Street names in colonial Singapore, *Geographical Review*, S. 82 (3), s. 313-322.
- Alderman, H. Derek (2000). New memorial landscapes in the American South, *Professional Geographer*, S. 52(4), s. 658-660.
- Light, Duncan; Nicolescu, Ion; Suditu, Bogdan (2002). Toponymy And The Communist City: Street Names In Bucharest, 1948-1965, *GeoJournal*, S. 56, s. 135-144.
- Azaryahu, Maoz; Kook, Rebecca (2002). Mapping The Nation: Street Names And Arab-Palestinian Identity: Three Case Studies, *Nations and Nationalism*, S. 8 (2), s. 195-213.
- Gill, Graeme (2005). Changing Symbols: The Renovation Of Moscow Place Names, *The Russian Review*, S. 64, s. 480-503.
- Aliagaoglu, Alpaslan; Yücel, Yiğit (2013). Balıkesir'de Şehrsel Toponimi: Cadde Adları, *Doğu Coğrafya Dergisi*, S. 30, s. 311-330.
- Cerasi, Maurice (2006). *Divanyolu*, İstanbul, Kitap Yayınevi.
- 14 Aralık 2017 tarihli 1937 sayılı İBB meclis kararı
- Kutan, M. Fatih (2018). Osman Nuri Ergin: İstanbul'un Hafızası. *Nihayet*, S. 4(38).